אכטא דטייעי. כך גורס בערוך בכ״ף. ופי׳ שמניחין קמח ועשבים וכשמיס ושורין אותו בחלב ומזלפין יין עליו ור״ת גרס אכטא לשון אכטיח פי׳ לעגת מלוה ומשיחין בה יין ״ואינו נראה כי לא מצינו שום כלי שלא יהא ניתר בעירוי ועוד כי אכטיח ודלעת אינו אחד:

מוריים אומן. והא דפליגי ר״מ ורבנן במתניתין במוריים לענין איסור הנאה היינו משל בעלי בתים א״כ מיירי אחר פעם ראשון ושני דקליש שומניה ורמו ביה חמרא והוא השלישי וניכר וההוא מוריים דלקמן דאתא באחרנא של אומן הוי ״והיה ניכר (ג) לפי שהיה בפעם ראשון ושני: **אי** אמרת רוב איבא מיעוט. ״תימה כי איכא רובא נמי אמאי לא משכינן ליה מיעוטא דמעוטא כיון דאיכא רובא וחזקה להיתר רובא בהמות שאינן נשחטות לעבודת כוכבים ואותם עגלים עצמם נעמידם בחזקת היתר שהיו הקיבות בחזקת היתר שאינם לעבודת כוכבים קודם שחיטה (ד) וכי האי גוונא אמרי׳ בפ״ב דיבמות (דף קיט:) גבי היתה לה חמות אינה מושבת דמשכינן ליה מיעוטא דמיעוטא דאיכא רוב לשוק וחזקה לשוק וי״ל דשאני הכא דלאחר שחיטה איתרע ליה חזקה דהנך קיבות העומדות לפנינו לאחר שחיטה בספק עבודת כוכבים קיימי התם נמי זימנין דמיישינן כגון בינאה מלילה מעוה דאיכא רעותא שילה מעוברת ואפי׳ לר׳ יהושע דלא מיים התם אסר הכא דהתם אין שום ודאית של איסור אפי׳ כשינאה מלילה דאפשר הפילה אבל כאן כיון שמיעוט הקיבות אסורות יש כאן חשש מיעוט של איסור: **וכי** נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי הא את הוא דשרית. תימה מאי דאיה היא זו הלא לא הזכיר רש״ל כאן נשחטין לזרוק אלא נשחטין אתם דמשמע שהוא עובד בזביחה י״ל דכל עיקר שחיטתן אינן אלא לזרוק דם וחלב ולא הוצרך לפרש וה״נ אמר בחולין פ״ב (דף לט:) גבי הנהו טייעי דאתו לגקוניא יהיב דכרי כו׳ אמרו דמא ותרגא לדידן ומשום הכי מסיק בגמר זביחה ולא קאמר בזביחה עצמה: **רשב״ל** אמר מותרת. פ״ה (ב) אף באכילה ואע״ג דמומר לעבודת כוכבים הוא מ״מ בפ״ק דחולין (דף ה.) מוכחינן דג׳ (ה) דיני מומר הן יש שמחיטתו מותרת אף באכילה ויש בהנאה לבד ויש אסורה אף בהנאה (ו):

(ה) **מפני** שמעמידין בקיבת עגלי עבודת כוכבים. נראה דר׳ יהושע לא היה מתכוין כי אם לדחותו דהא ר׳ יהושע לא חייש למיעוט בפ״ב דיבמות (דף קיט.) שהנאתי לעיל וכן בפרק ג׳ דבכורות (דף כ:) ועוד דאפילו ר״מ דחייש למיעוטא לא אסר לעיל (דף כט:) אלא בגיעת בית אוויריי אבל שאר מקומות חשיב מיעוט דמיעוטא: (ו) **השיאו.** לשון משיאו (ז) עלה ואית דגרסי השיאו (ח) ונפרש הטעו לשון השיאני (ט):

(ט) **שחבירו** מוכיח עליו לריח שמניך כו׳. משרו אסור. על כן עלמות אהנך: בפרק שור שנגח קמא (ב״ק דף מא.) דרש מנשרו אע״ג דעבדיה כעין בשר ושחטיה (י) וי״ל דתרתי שמעינן מיניה:

אמר רבא תרוייהו תנהי. נראה דהאי הוי פירושו בניחותא מדלא קמשני עליה רב קרא ומברא קמ״ל ואיכא הרבה שרומזים המשנה השיאו לדבר אחר ופריך וליהדר ליה משום דליתיה לאיסורא בעיניה ומשני הכא כיון דאוקומי קא מוקים כמאן דליתיה לאיסורא בעיניה דמי ור״ח אזכיר גירסא זו בפירושיו: מאי

אבטא דטייעיי בתר תריסר ירחי שתא שרי אמר רב אחא בריה דרב איקא [2]הני פורצני דארמאי בתר תריסר ירחי שתא שרי אמר רב אחא בריה דרבא [3]הני גולפי שחימי ואוכמי בתר תריסר ירחי שתא שרי: **והמוריים:** ת״ר מוריים אומן מותר ר׳ יהודה בן גמליאל אומר משום ר׳ חנינא ב״ג אף חילק אומן מותר תני אבימי בריה דר׳ אבהו מוריים אומן מותר הוא תני לה והוא א״ל פעם ראשון ושני מותר שלישי אסור מ״ט פעם ראשון ושני דנפיש שומנייהו לא צריך למירמי בהו חמרא מכאן ואילך רמו בהו חמרא ההוא ארבא דמוריסא דאתי לנמילא דעבו אותיב רבי אבא דמן עכו נטורי בהדה א״ל (ו) רבא עד האידנא מאן נטרה א״ל עד האידנא [4](ז)(למאן) ניחוש לה אי משום דמערבי ביה חמרא [5]קיסתא דמוריים בלומא קיסתא דחמרא בד׳ לומי א״ל ר׳ ירמיה לר׳ זירא דלמא איידי דצור אתו דשוי חמרא א״ל התם עיקולי ופשורי איכא: וגבינת בית אונייקי: **ארשב״ל** מפני מה אסרו גבינת אונייקי מפני שרוב עגלים של אותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים [6]מאי אירייא רוב עגלים אפילו מיעוט נמי דהא [7]ר״מ חייש למיעוטא אי אמרת רוב איכא מיעוט אלא אי אמרת מיעוט כיון דאיכא רוב עגלים דאין נשחטין לעבודת כוכבים ואיכא נמי שאר בהמות דאין נשחטין לעבודת כוכבים ה״ל [8]מיעוטא דמיעוטא [9] ומיעוטא דמיעוטא לא חייש ר״מ א״ל ר״ש בר אליקים לר״ש בן לקיש כי נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי והא את הוא דשרי דאתמר [10]השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים להקטיר חלבה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר [11]אסורה קסבר [12]מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן חוץ מפנים ורשב״ל אמר מותרת א״ל תרמינך שעתך [13]באומר בגמר זביחה הוא עובדה: א״ר יהודה שאל ר׳ ישמעאל: [14]אמר רב אחדבוי אמר רב [15]המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת [16]איבעית אימא סברא ואב״א קרא איבעית אימא סברא גבי עגלי עבודת כוכבים ניחא ליה בנפחיה אבל גבי שור הנסקל לא ניחא ליה בנפחיה איבעית אימא קרא [17]כתיב הכא [1]לא ידבק בידך מאומה וכתיב התם [2]סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו בשרו אסור הא פרשו מותרת אמר רבא תרוייהו תנהי מדקא״ל מפני שמעמידין בקיבת נבילה ולא מהדר ליה והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה מכלל

אכטא. חמת מעור עב וקורין לאותו בוטי״ן: **דטייעי.** הולכי דרכים טשמין אותו מלח יין למרחוק והוי כמכניסו לקיום ומשום הכי בעי שהייה י״ב חדש: **פורלני.** פסולת של ענבים: **מוריים אומן.** של עובד כוכבים אומן מותר. מוריים לא עבדי מדגיס עמאים ומשום חמרא קאמרינן ליה ואומן לא רמי ביה חמרא כדמפרש ואזיל מילדי דנפיש שומניה פעם ראשון ושני מקלקל להו חמרא: **חילק.** מין דגים טהורים וסולתנים שמן כדמפרש לקמן בפרקין (ב) ובקטנותו אין לו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן ואמרינן לקמן (דף לט.) חילק של עובדי כוכבים אסור לאותו מין דגים קטנים ומכור הרבה ביחד ומפני מה אסורה מפני שעירבונה עולה עמה דגים עמאים דומין לה ועולין עמה והאי חילק אומן כיון דאומן הוא ובקי בדבר מבדילן היטנה משום דלא משיב טעמא ומקלקלי ליה לסולתנים ומרע ליה לכולי מרבים: **פעם ראשון ושני.** שכן דרכן נותנים מים ומלח על שומן הדגים ומוצלות שומנו וכשכלות חוזר ונותן אחרים: **נמילא דעכו.** פור״ט בלע״ז מקום שהספינות עולות בו ביבשה: **קיסתא.** שם המדה: **בלומא.** בזחת. במדינתו של עובד כוכבים זה היין נמכר ביוקר והמוריים בזול אבל כאן היין בזול והמוריים ביוקר וחיישינן לערוני: **איידי דצור אתא.** דרך שפת הים הסמוכה לצור אתא האי מרבה: **דשוי חמרא.** כלומר שהיין בזול. שוי לשון זול כדאמרינן בעלמא (ב״מ דף נב.) עשיק לגבך ושוי לכריסך: **עקולי ופשורי איכא.** מים שהולכין עקלתון ופשורי מי שלגין נפשרים על שפת המים ואין מושכי הספינה יכולין לבא באותו הדרך: **מפני מה אסרו גבינת בית אונייקי.** לר״מ דאסר ליה [כט:] בהנאה: **שרוב עגלים כו׳.** מעמידין את החלב בקיבתן: **ר״מ חייש למיעוט.** בפ״ב דיבמות (דף קיט.) קטן וקטנה לא חולין ולא מייבמין קטן שמא יגלח סרים קטנה שמא תגלח איילונית: **אי אמרת רוב.** עגלים נשחטין לעבודת כוכבים איכא למיסר גבינה משום חשש דמיעוט קיבות האסורות בהנאה דרוב עגלים הוה מיעוט לגבי שאר בהמה שמעמידין בהן בקיבותיהן: **השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים.** שלא שחט הבהמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה אלא חשב בשחיטה ע״מ לזרוק: **ר׳ יוחנן אמר אסורה קסבר מחשבין מעבודה לעבודה דילפינן חוץ מפנים.** לריש לקיש לא ילפינן דפנים הוא דאמר רחמנא השוחט ע״מ לזרוק את הדם פיגול ואע״ג דלא זרק דהוי מחשב מעבודה לעבודה מעבודה זו על חבירתה אבל לענין עבודת כוכבים לא: **תרמינך שעתך.** ירום מזלך: **באומר בגמר זביחה הוא עובדה.** אחשב בשחיטה עצמה לעבודת כוכבים ואמר בלבו בזביחה זו עובדה לעבודת כוכבים ובהא מודינא דמיתסר בזביחה הוא עבודה חשובה מזריקה. [3] והכי נקט גמר זביחה דקסבר ריש לקיש (ב״ק עב. חולין כט.) אינה לשחיטה אלא לנסוף: [4]**מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים.** באכילה. ולרבנן קנעי לה דהא משום חלב של בהמה טמאה ליכא למיחש דקי״ל (ה) חלב טמא אינו עומד כלומר אינה נקפת: **אחדבוי.** שם חכם: **שור הנסקל.** אסור בהנאה הוא: **ניחא ליה בנפחיה.** שיהא נראה שמן לכך חייל שם איסור עבודת כוכבים על הפרש: **לא ניחא ליה בנפחיה.** הלכך לא חשיב פירשא למיחל עליו איסור: **מאומה.** ואפי׳ פרש: מכלל

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי׳ פי״ח מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ טו סמג לאוין קמח טוש״ע י״ד סי׳ קלה סעיף טז:
קיג ב מיי׳ שם הלכה יד סמג לאוין שם טוש״ע י״ד סי׳ קנג סעיף יד:
קיד ג מיי׳ שם הל׳ טו וסמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קלה סעיף טז:
קטו ד מיי׳ שם שם פי״ז הלכה כו סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קיד סעי׳ יח:
קטז ה ו מיי׳ פ״ב מהל׳ שחיטה הלכה טו סמג עשין סב טוש״ע י״ד סי׳ ד סעיף ג:
קיז ז מיי׳ פ״ה מהל׳ איסורי המזבח ב סמג עשין מה (טוש״ע א״ח סי׳ כח סעיף כט):

רבינו חננאל

ו) אבטא דטייעא. פי׳ אל מצל בלשון ערבי. בתר י״ב ירחי שתא שרי. פירשו בירושלמי החרצנים והזגים ששנינו כי לחים אסורין בהנאה בשמילא אותן מן הבור ההא אין נעשה יין עד שירד לבור: והמוריים: ת״ר המוריים אומן מותר. פי׳ ציר של דגים כובשין הדגים הקטנים במלח ב) על החביות הגדולות נקרא מוריים. הציר היוצא מהן פעם ראשונה ושניה מותר כיון דשמינא אין צריך למירמא ביה חמרא. שלישי קליש שומנייהו דדגים ויהיב בהו חמרא. הלכתא משלישי ואילך אסור. פי׳ קיסטא דמוריים בלומא. כוד מוריים ג) במערה כוד יין בד׳ מעות. פי׳ לומא מעה כו׳ ד) ומפורש בברכות. ה) פי׳ עקומות הנהר: גבינת בית אוניקי. שם מקום. ומפורש בתחלת סדר יומא (דף י ע״א) תובל זו בית אוניקי. משך זו מוסיא. ותירס זו פרס: אמר ריש לקיש מפני מה אסרו גבינת בית אוניקי מפני שרוב עגלי אותה העיר נשחטין לעבודת כוכבים. דאי אמרת מיעוט הוו להו מיעוט עגלים לעבודת כוכבים ורובן שלא לעבודת כוכבים. ואיכא נמי שאר בהמות דאין נשחטין לעבודת כוכבים והוו להו העגלים הנשחטין לעבודת כוכבי׳ מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר׳ מאיר. ומקשינן עלה דר״ש בן לקיש וכי נשחטין לעבודת כוכבים מי אסיר והא את הוא דאמרת השוחט בהמה ו) לעבודת כוכבים אותה בהמה מותרת. תורמינך שעתך. פי׳ תשא אותך שעתך ודום. שמועה זו באומר בגמר זביחה הוא עובדה ז) ושנה לשחיטה מתחלה ועד סוף: **מתני׳** א״ר יהודה שאל ר׳ ישמעאל את ר׳ יהושע כשהיו בדרך וכו׳ מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים. אמר רב המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת. מ״ט דלא ניחא ליה בנפחיה ועוד כתיב ולא יאכל את בשרו. בשרו אסור פרשו מותר. המקדש בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת סברא וקרא [סברא] דניחא ליה בנפחיה דמיחזי שמן. קרא דכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. אמר רבא תרוייהו תנינהו הכא והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה שהנבילה בלאו והעולה ח) במיתה. ואמרו כהן שדעתו יפה שורף קיבת העולה

מסורת הש״ס

ג) [ל״ל למאן], ב) [גיר׳ הערוך קוסטא], ג) [עי׳ תוס׳ חולין פו: ד״ה לאמרין], ד) [לקמן מ: גיטין כ: יבמות סח: קיט. בכורות יט: מכ: חולין י. יח: פו. נדה לח: מח.], ה) [יבמות קיט:], ו) סנהדרין ס: חולין לט. זבחים י., ז) [כתובות לד. וש״נ], ח) [תמורה ל: ע״ש], ט) [ברכות ד: וש״נ], י) [תמורה ל: ולע״ג], כ) [לף לט.], ל) [כל דיבור זה שייך לעיל כט: במשנה ועמ״ש רש״י שם ד״ה מפני מה וכו׳ ומצוה לתקן], מ) [לקמן לה:], נ) ולא היה ניכר כל״ל [ל״ס] ועי׳ מהר״ם, ס) [זבחים י.], ע) [ע׳ תוס׳ חולין ד: ד״ה מומר], פ) [שייך לעיל במשנה כט:], צ) [נ״ז שייך שם], ק) [נשייר שמלאים. יעב״ן], ר) [נשייר ימנים. הנ״ל], ש) [תרגום של נחש השיאני חייא אטעיני], ת) [נ״ז שייך לעיל במשנה כט:], א) [וע׳ תוס׳ עירובין ס: ד״ה אין], ב) [שייך לקמן לה.].

תורה אור השלם

ו. ולא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: דברים יג יח
2. וכי יגח שור את איש או את אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי: שמות כא כח

גליון הש״ם

גמ׳ קיסתא דמוריים. עי׳ לעיל דף יג ע״ש תוד״ה ומדי: רש״י ד״ה באומר וכו׳ ולהכי נקט גמר זביחה. עיין כ״ק דף עח ע״ב תוס׳ ד״ה כיון ששמנו: תוס׳ ד״ה אכטא רבי׳ ואינו נ״אא. עיין תוס׳ רש״ס מויר״ד סי׳ ר״כ: תוס׳ ד״ה אי יבו׳ תימא כי איבא רובא כו׳. עיין מרדכי סוף חולין:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ א״ל ר׳ אבא עד האידנא מאן נטרה: (ב) שם דלמיעוטא דמיעוטא לא: (ג) אמר דמ״ר מוריים וכו׳ והיה ניכר שהיה כל״ל ותיבת לפי נמחק: (ד) ד״ה אי וכו׳ דבי׳ האי גוונא: (ה) ד״ה דשל״ל וכו׳ דג׳ מיני מומרים הן: (ו) ד״ה בשרו וכו׳ וי״ל דתרתי. נ״ב ועיין בספרים דף כב ע״ב ד״ה ס״ד:

לעזי רש״י

בוטי״ן [בוט״ן]. בקבוק עור עבה.
פור״ט. גפל.

מוסף רש״י

ר״מ חייש למיעוטא. בפרק הכל שוחטין (חולין ו.) גבי כותים, סגנור על כל כותים משום שאוכלין שמנאלו דמות יונה בהר גרזים והשמתוו לה (במות קיט.).
השוחט את הבהמה. של חולין, לזרוק דמה לעבודת כוכבים. ועבודת השחיטה לא נעשית לשם עבודת כוכבים, אלא בשעת שחיטה תשב לעשות

המשך בעמוד הבא

א) עי׳ מ״ש בערוך אכטא. ב) חולי ל״ל בתוך חכיות גדולות. ג) נראה דל״ל כח מוריים בלומא ומעברה כח יין למוכו בד׳ לומי וכו׳. ד) חולי דסוון למ״ש בברכות דף נב ע״ב כדי שיכיר בין מלוחמא של טבריא וכו׳ ואולי דרבינו גרים שם לומא של טבריא ובערוך ערך לם ובערך מלוחמא פי׳ על שניהם דהוא שם מטבע. ה) חסר כאן וי״ל א״ל התם עיקולי ופשורי איכא פי׳ עקומות הנהר כל״ל. ו) מדברי רבינו אלו נראה דגרים בדברי ר״ל התם השוחט בהמה לעבודת כוכבים ומיושב כאן תמיהת התוס׳ וי״ע. ז) חולי ל״ל ואיהו לשחיטה אלא לנסוף. ח) מש״כ רבינו דעולה במיתה היינו לדעת רבי בסנהדרין פג. דהיינו במעילה במיתה ע״ש.

מכלל דאיסורי הנאה. כי עולה וה"ה לשור הנסקל שרי פרשייהו: דברי דודיך. דברי סופרים: מיינם. עיקר תורה שבכתב: חשוק שפתותיך. כדמתרגמינן וחשוקיהם [ב] וכנושיהן: ואל תבהל להשיב. ואל תדקדק להקשות לו: גזרה תדשה. מקרוב גזרו על הגזינה:

מכלל דאיסורי הנאה שרו פרשייהו ומדקא"ל מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים וקא מהדר ליה א"כ למה לא אסרוה בהנאה מכלל דעבודת כוכבים אסור פרשייהו ולהדר ליה משום דליתיה לאיסורא בעיניה דהא מוריים לרבנן דלא אסרוהו בהנאה מ"ט לאו משום דליתיה לאיסורא בעיניה אמרי הכא כיון דאוקמיה קא מוקים חשיב ליה כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה: השיאו לדבר אחר וכו': מאי [1]כי טובים דודיך מיין כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה מ"ש האי קרא דשייליה אר"ש בן פזי ואיתימא ר"ש בר אמי מרישיה דקרא קא"ל [1]ישקני מנשיקות פיהו אמר ליה ישמעאל אחי חשוק שפתותיך זו בזו ואל תבהל להשיב מ"ט אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר אבא גזרה חדשה היא ואין מפקפקין בה מאי גזירתא אר"ש בן פזי אמר ריב"ל משום ניקור ולימא ליה משום ניקור כדעולא דאמר עולא כי גזרי גזירתא במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא אינש דלא ס"ל ואתי לזלזולי בה מגדף בה ר' ירמיה אלא מעתה יבשה תשתרי ישן תשתרי דא"ר חנינא יבש מותר אין מניחו ליבש [ו]ישן מותר [ז] אין מניחו לישן א"ר [ח]חנינא לפי שא"א לה בלא צחצוחי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור כאן

מפני מנשיקות פיהו אמר ליה ישמעאל אחי חשוק שפתותיך זו בזו ואל תבהל להשיב מ"ט אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר אבא גזרה חדשה היא ואין מפקפקין בה מאי גזירתא אר"ש בן פזי אמר ריב"ל משום ניקור ולימא ליה משום ניקור כדעולא דאמר עולא כי גזרי גזירתא במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא אינש דלא ס"ל ואתי לזלזולי בה מגדף בה ר' ירמיה אלא מעתה יבשה תשתרי ישן תשתרי דא"ר חנינא יבש מותר אין מניחו ליבש [ו]ישן מותר [ז] אין מניחו לישן א"ר [ח]חנינא לפי שא"א לה בלא צחצוחי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור

מאי שנא האי קרא דשייליה. ומסיק מריש דקרא ירושלמי אם להפליגו נתכוין הוה לו להפליגו בדברים אחרים בה' מקראות שבתורה שהסימן ממ"ם ל"ו מחר משוקדים שלת אחור וקס ל"ר אילא דברים שמשיקין עליהם את הפה שנאמר ישקני מנשיקות פיהו ר"ש בר חגי בשם ר' שמואל בר נחמיה כבשים לנטושך וגו' כבשים כתיב הא מילד בשעה שתלמידין קטנים כבוש לפניהם ד"ת הגדילו ועשו כעתודים גלה להם רזי תורה וקתני התם דר' ישמעאל קטן היה באותה שעה ומסייע להדא דתני ר"ש בן יוחי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מה (ד) הסימן הזאת אינה נגלית לכל בריה ובריה כך אין לך רשות לשקע עצמך על ד"ת אלא בפני אדם כשר ונראה כי זהו טעם תלמוד שלנו דקאמר בסמוך כי גזרי גזירתא במערבא כו' אלא שאינו מפרשו כאן היטב ואומר מורי הר"ר אלחנן שזהו מה שיסד הקליר בפרשת פרה אדומה אין להרהר על מה נחקקה שכולם נתנו בנשיקה לשון משיקין עליהם את הפה: **משום** ניקור. תימה לקמן דמסקינן טעמא דחלב דבעינן ישראל רואהו דחייסינן לעירוב חלב טמא מיפוק ליה משום גילוי וי"ל דאין ה"ל אלא טעמא פסיקא ליה נקט הכא בשאין ישראל רואהו דמערב חלב טעמא דגילוי זמנין דלא שייך כגון שאלא העובד כוכבים יולא ממקום שחולב שם דכיון שכל שעה תופסו בידו ליכא למיחש לניקורא ואי"ת מפני מה אסרו משום גילוי יותר ממיים ודבש לאמלן דאית ליה בהאי טריפות (חולין דף מט:) דשייך בהו גילוי וי"ל דבכל המשקים אע"ג דלא קפדי אגלויא משום נקורא אמנקיותא מיהא קפדי אבל גבי חלב מתון ברוב פעמים אינו נאכל בעין וגם מסננין אותו אמנקיותא נמי לא קפדי ומסננת אינו מועיל כלום לאדם כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטו:)

דלא מהני מסננת היכא דטרקיה פי' שערבבו: **ישן** השתרי. תימה ליפני גזרה ישן אטו חדש כדמפני לעיל (דף לא:) גבי שכר וי"ל דהתם איכא למיגזר דלא מיבכר כולי האי בין ישן לחדש כמו גבי גבינה: **לפי שא"א בלא צחצוחי חלב.** פ"ה בין גומות של גבינה נשאר מן החלב ודלמא עריב ביה חלב טמא וקשה דא"כ ה"ל לר' ירמיה למימר אלא כיון דהדר ביה משנויא קמא ועוד דאטו מי חייסינן דעובד כוכבים שוטה הוה שעירב בו חלב טמא אע"פ שהוא יודע שאינו עומד לכן פר"ת דקאי אמאי דהוה פריך יבשה תשתרי (ה) ומשני דאפי' כשהוא נראה שאר אדם בתוך אחלומות הגבינה ביני אטופי ור"י הביא ראיה מן הירושלמי לדברי ר"ת דקאמר חלב העובד כוכבים למה אסור משום גלוי ויעמיד א"ר שמואל בר רב יאחק מפני אדם הנתון בין הנקבים ופי' ויעמיד ויבשנה ומשני מפני אדם הנתון כו' וקושיא שניה קיימא אגבינה לומר גבינה שיעשו (ו) מיהא תישתרי דאדם הוא אינו מניחו ליבש ומסיק מפני אדם הנתון בין הנקבים כמו שמתרץ בתלמודנו אבל אין לפרש כפירוש הר"ר אלחנן דקאי (ח) אחלב והכי פריך למה אסרוהו משום גלוי יעמודנו ואם יש בו אדם לא יעמוד דהכי מקשה התלמוד גבי חלב טמא בסמוך דליתיה הא לא מצינו בשום מקום שיניח חלב (ט) להקפות בשביל אדם הנתון בו: **מפני** שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה. וא"ת מאי איריא נבלה אפי' שחוטה נמי אסורה משום בשר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דאז איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחוטה משום בשר בחלב ליכא איסורא דאורייתא דלונן הוא ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן: **ומי אמר שמואל הכי.** ה"ה דהוה מצי למפרך בפשיטות ממתני' דחולין (דף קטו.) אלא משמואל אשמואל ניחא (י) למפרך: **חדא** קתני קיבת נבלה היא. תימה לפי מה שפיר"ת סוף כל הבשר (חולין דף קטו: ותס) שיש חילוק בחלב הקיבה שאותו שהוא קרוש לא נאסר מעולם אף קודם חזרה דפירשא בעלמא הוא שאינו ראוי אלא להעמידה אבל חלב הגלול שאינו ראוי להעמידה כלל מתחלה היו מחשבין חלב גמור וחזרו בהם ממוך קושיא דקיבת העולה דשורפה היה אע"פ שלא יתערב מחלב הגלול עם הקרוש ולפירוש זה קשיא אמאי לא משני הכא כולה קודם חזרה והכא דקתני גבי העמדה מיירי בקרוש ולהכי דייקי' הא קיבה גופא שריא והתם דלא מיירי בהעמדה מיירי בגלול וי"ל דנהי דאין גלול מעמיד דמ"מ אין העובדי כוכבים בורכין אותו כ"כ אלא ישאר מן הגלול ומדקאמר שמואל בעור קיבת נבלה משמע הא קיבה גופא שריא ואע"פ שנשאר שם מן הגלול כדפי' שאין העובדי כוכבים טורחים לברכו ואור"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגבינת העובד כוכבים הא טעם האיסור הוה משום ניקור כריב"ל דקי"ל הלכה כריב"ל אף לגבי ר' יוחנן וכ"ש לגבי שמואל הא שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכן פסק ר"ח וכן בסדר תנאים ואמוראים פסק הלכה כריב"ל בכ"מ וגם דברי רב אדא בר אהבה אינם כלום כיון שאינו אותו רב אדא בר אהבה שהיה תלמידו של רבא שהיה בתראה שהרי הוזכרו דבריו קודם דברי רב חסדא ורב [ט] נחמן [ט] בר יאחק שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן בר יאחק עמדו בקושיא וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא דדברי לעיל [ט] (גבי) שלא [ט] (עמד) כפרש"י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד אלא ולאי אין הטעם אלא משום ניקור ואנו שאין נחשים מצוין ביניכו אין לחוש משום גלוי ואין לומר דדבר שבמנין הוא ונריך מנין אחר לתתירו כי ולאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצוין כמו שאפרש לקמן גבי יין נסך (דף מז: ד"ה לאפוקי) וגם בהרבה מקומות יש שאוכלים אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים וגם גאוני גרבונא התירו אותם במקומן מטעם שמעמידין אותם בפרחים מיהו במקומנו שמעמידין בקיבה אומר הרב ר"י בן הר"ר חיים שם טעם קצת לאסור מפני שמולחין הקיבה בעורה ואיכא איסור דבשר בחלב דמלח הרי הוא כרותח ואני ראיתי מקומות שהן מעמידים בנבלת דבר אחר מליח:

מפני

אלמא איסורי הנאה פרשן שרי. ועגלי עבודת כוכבים פרשן אסור. [ה] ולמה לא אסורה בהנאה משום דליתא לאיסורא בעיניה לא אסרוה בהנאה. הכא נמי בגבינה נמי ליתא לאיסורא בעיניה. אמר ליה שאני הכא דכיון דאיסורא הוא דקא מוקים לה חשיב וכמאן דאיתיה בעיניה דמי אמאי לא אסורה בהנאה: השיאו לדבר אחר וכו'. ירושלמי מפני מה לא גילה לו אם להפליגו נתכוין היה לו להשיאו באלו שאין להן הכרע כגון שאת ארוד מחר משוקדים וקם כו'. א"ר יוחנן מפני שבקרוב אסורה (רישמע) [וד' ישמעאל] תלמיד

ה) נראה דל"ל והא דלא מהדר ליה דמשו"ה לא אסרוה בהנאה כמו בטורים לרבנן משום דליתא וכו' אמר לך שאני הכא וכו' וכמאן דאיתא בעיניה דמי ומשו"ה פריך דאמאי לא אסרוה בהנאה כל"ל.

ב) [לעיל לא: ע"ס], ג) [עי' תוס' ד"ה לפי שא"א מוכח דגרסתם הי' ר' ירמיה וכן לקמן לט: בתוס' ד"ה ימ"ח ממ"ג], ג) [חולין קמו.], ד) [חולין קטז:], ה) [שמות כז, ו] [בתומות רש"ס], ו) אחלב עובד כוכבים כל"ל רש"ל, ח) [עי' היטב תוס' ב"ב מו: ד"ה שלמן], ט) מהרש"א מ"ז,

תורה אור השלם

1. יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן:
שיר השירים א ב

לעזי רש"י

פורר"ר. לנבור.
מישב"א. מי-גבינה, נסיוב החלב.

מוסף רש"י

הזריקה לשם עבודת כוכבים ולא זרק (זבחים י.). דאי שחטה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו דבר הכל אסורים, דסא זבחי מתים הוא, אלא בשלא היה מתכוון להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים, אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר אלבה (חולין לט.). ר' יוחנן אמר אסורה. בהגלה כדין זבחי מתים, וחזבחי מתים אלפינן (לעיל כט:) שם שם מעבלה ערופה (זבחים י.) ואע"פ שהשחיטה לאו לעבודת כוכבים היתה ואפילו לא זרק דמה לעבודת כוכבים נאסרה, ולפיכך טעמא בשחיטת חולין (לט.), דגמר לה לה ממתשבח פיגול עבודת כוכבים (חולין לט.) מתשבח היא לענין זבחי מתים ליאסר בהגלה (זבחים י.). ולפיכך חוץ. איסור עבודת כוכבים, מפנים. ממתשבח פיגול של פנים, שהשחיטו על מנת לזרוק דם למזבח אי אפשר להקטיר אימורין למזבח זהו עיקר פיגול (חולין לט.). ורשב"ל אמר מותרת. לא ליף חוץ מפנים, אין מתשבין מעבודה לעבודה (סנהדרין סא.).

ישן מותר. כל דבר גלוי שהשהו אותו עד שנתישן, מותר, דאין מניחו אדם של נחש ליישן אם היה בתוכו (לעיל לא.). קיבת העובד כוכבים. קיבה זהו חלב קרוש שבתוך הקיבה (חולין קטז:). חדא קתני. משום דשל נבלה היא אסר לה (שם קטז:).

רבינו חננאל

חיה ולא הודו לו. אלא אמרו לא נהנין ולא מועלין והא עולה איסורי הנאה הן. אלמא איסורי הנאה פרשן מותר והדר תני ליה מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים. ואמר ליה א"כ למה לא אסורה בהנאה.

רבינו חננאל (המשך)

קטן [היהן] באותה שעה. ואין מגלין להן רזי תורה עד שיגדלו. וכו' שמעון בן יוחאי. דתניא ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. מה השימה פי' המציאה אינה נגלית לכל בריה כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדברי תורה. אלא לפני תלמידים הגונים כשרים. ודאתן עלה קרא מאי פירושיה כו': **ירושלמי** דודיך דברי סופרים. יין דברי תורה. טובים דודיך מיין. חביבין דברי סופרים מדברי תורה. תדע שהרי ר' טרפון אילו לא קרא קריית שמע לא היה עובר אלא בעשה. ומפני שעבר על דברי חכמים נתחייב מיתה. על שם ופורץ גדר ישכנו נחש. ותנן נמי האומר אין תפלין לעבור על ד"ח פטור. [חמשה] טוטפת להוסיף על דברי סופרים חייב. א"ל (ר') ישמעאל חשוק שפתותיך ראל תהא נהבל להשיב. ומאי טעמא א"ר יוחנן גזירה חדשה היתה משום ניקור. וכד גזרי גזירה במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא. עד תחפשוט בכל ישראל. דחיישי דלמא איכא מאן דלא סביר לה ואתי לזלזולי בה. מגדף בה רבי אבהו אלא מעתה יבשה שאין בה חשש ניקור תשתרי. ופריק ר' ירמיה לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב. וכיון דאיכא לחלוחית ויהרא האי. ושמואל אמר לא אסורה אלא מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה מכלל שהקיבה גופא שריא דפרשא בעלמא היא. איני דשמואל שרי בקיבה גופא והתנן קיבת העובד כוכבים ושל נבילה הרי זו אסורה. והוינן בה ושחיטת עובד כוכבים לאו נבילה היא. ואמר שמואל חדא קתני קתני והכי קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבילה והרי זו אסורה. ופרקינן לא קשיא

קיח א מי"ר פ"ד מהל' שחיטה הלכה יא
סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' נ סעיף ח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין מניחו ליבן (אלא ס"ר ירמיה) תא"מ וג"ב ס"א אין זה וכן היתה גירסת התוספות:
(ב) רש"י ד"ה לפי שא"א וכו' דלמא עריב ביה חלב טמא ואע"ג דחלב טמא אינו עומד מכל מקום אם עירב טמא בטהור וכו' נסיוני דחלבא של טהור:
(ג) ד"ה ומי וכו' נגלה הוא לתמוה:
(ד) תוס' ד"ה מאי שנא וכו' מה השימה הזאת אינה:
(ה) ד"ה לפי וכו' יבשה תשתרי ישן תשתרי ומשני דאפילו בשהוא נראה יבש וישן לעולם נשאר: (ו) בא"ד ויקושיא שניה קיימא אגבינה כלומר גבינה שיעשו ממנה מיהא תישתרי דאדם אינו כל"ל ומיהא הוא נמחק וג"ב כלומר קושיא כל' היא הא דקאמר חלב העובד כוכבים למה אסור ויקושיא השניה היא הא דקאמר ויעמיד ויקיימא אגבינה כו' אבל לפי הר"ר קושיא השניה קאי נמי אחלב והכי פריך ויעמיד פירוש יעמה מקלמנו ואם הוא עומד הוא נאין לכשיר כל החלב: (ז) בא"ד שיבש חלב מלהקפות: (ח) ד"ה ומי וכו' ניחא ליה למפרך: (ט) ד"ה חדא וכו' וכ נחמן שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן עמדו בקושיא וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא ואע"ג דחלב טמא אינו עומד וכפירוש רש"י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד כדפרישית לעיל אלא ולאי כל"ל ומיהא הר יאחק נמחק ג' פעמים:

מפני שמעמידין בשרף ערלה. וערלה של עובדי כוכבים אסורה כמו שנפרש בפ"ה[ט] בעה"י (עיין במוס' קידושין דף לו: ד"ה כל מלוה): **דברים** המכוסין ממנו מתגלין לו. פי' שבני אדם מגלין לו רזיהן לפי שנהנין ממנו עצה ותושיה כמו שמפרש במס' אבות (פ"ו מ"ח): **לגבינה** איכא דקאי ביני אטפי. פירוש ליקח חלב מן העובד כוכבים לעשות גבינה אבל לעיל גבי ליקח גבינה של עובד כוכבים ליכא למיחש לחלב טמא כיון שעושה אותו לצרכו ליכא למיחש דלמא עירב בו חלב טמא כיון שאינו עומד: **מכלל** דאיכא למאן דשרי. מדקתמר פת לא הותרה בב"ד מכלל דאי בעי הוה שרי ליה אלמא לא פשט איסורו ומכאן סמכו עתה לאכול פת של עובדי כוכבים כיון שלא פשט איסורו בכל ישראל ויש לסמוך על דברי רשב"ג ור"א בר צדוק דאמרי אין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בו ועוד ראיה דאמר לקמן (דף לז.) בימיו תתיר אף את הפת ולא הניח (ד) להתיר אלא משום דהוו קרו ליה ב"ד שריא ואחריו באו בית דין אחר שהתירוהו ועוד דאמרי בירושלמי דפרקין ובפ"ק דשבת פת עמדו עליו והתירוהו ומי שמהר מפת של עובדי כוכבים מותר לאכול עם מי שאינו נזהר בקערה אחת אע"פ שטעם פת עובד כוכבים מתערב בפת ישראל דאין להחמיר לאסור ע"י תערובת כדאמר בפ"ק דחולין (דף ו.) דלא גזרו על תערובת דמאי וכה"ג (ה) במנה דעובדי כוכבים שרי דליתיה לפת בעייה דלא גזרו אלא היכא דאיתא בעייה:

ו) **זליפתן.** פ"ה פליטתן וגרלה שאותה פליטה באה מכח השמן שהריקו מכלי האיסור כדאמרינן לקמן (דף עה.) ז) אי (ו) מזלגן נמי זיתים ולשון זילוף ק"ק אלא מצינו זילוף רק לשון שפיכה כמו תעשה זילוף (פסחים דף כ.): בשלמא

כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה ח) ומשנה לא זזה ממקומה רב מלכיא משמיה דרב אדא בר אהבה אמר מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר רב חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ רב נחמן (ט) בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה [י]בשרף הערלה כמאן כי האי תנא [כ](דתניא) ר"א אומר [כא]המעמיד בשרף הערלה אסור מפני שהוא פירי אפי' תימא ר' יהושע עד כאן לא פליג ר' יהושע עליה דר"א אלא בקטפא דגוזא אבל בקטפא דפירא מודי והיינו דתנן [כב]א"ר יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלין ובשרף העיקרין מותר [כג]בשרף הפגין אסור מפני שהוא פירי בין לרב חסדא בין לרב נחמן (כ) בר יצחק תתסר בהנאה קשיא דרש רב נחמן בריה דרב חסדא מאי דכתיב [1]לריח שמניך טובים למה ת"ח דומה לצלוחית של פלייטין מגולה ריחה נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא עוד אלא דברים שמכוסין ממנו מתגלין לו שנאמר [1]עלמות אהבוך קרי ביה עלומות ולא עוד אלא שמלאך המות אוהבו שנא' עלמות אהבוך קרי ביה על מות ולא עוד אלא שנוחל שני עולמות אחד העוה"ז ואחד העוה"ב שנא' עלמות קרי ביה עולמות: **מתני'** ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה [2]חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו [3]והפת והשמן שלהן [7]רבי ובית דינו [8]התירו השמן [9]והשלקות וכבשין שדרכן לתת לתוכן יין וחומץ [10]וטרית טרופה וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו והחילק וקורט של חלתית ומלח שלקונדית הרי אלו אסורין ואין איסורן איסור הנאה: **גמ'** חלב למאי ניחוש לה אי משום איחלופי טהור חיור טמא ירוק ואי משום איערובי ניקום דאמר מר חלב טהור עומד חלב טמא אינו עומד אי דקא בעי לגבינה ה"נ הכא במאי עסקינן דקא בעי ליה לכמכא ונשקול מיניה קלי וניקום כיון דבטהור נמי איכא נסיובי דלא קיימי ליכא למיקם עלה דמילתא ואב"א אפי' תימא דקבעי לה לגבינה איכא דקאי ביני אטפי: והפת: א"ר כהנא א"ר יוחנן פת לא הותרה בב"ד מכלל דאיכא מאן דשרי אין דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והביא עובד כוכבים לפניו פת פורני מאפה סאה אמר רבי כמה נאה פת זו מה ראו חכמים לאוסרה מה ראו חכמים משום חתנות אלא מה ראו חכמים לאוסרה בשדה כסבורין העם התיר רבי הפת ולא היא רבי לא התיר את הפת רב יוסף ואיתימא רב שמואל בר יהודה אמר לא כך היה מעשה אלא אמרו פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה פת דחוק לתלמידים אמר רבי אין כאן פלטר כסבורין העם לומר פלטר עובד כוכבים והוא לא אמר אלא פלטר ישראל א"ר חלבו אפילו למ"ד פלטר עובד כוכבים [כד]לא אמרן אלא דליכא פלטר ישראל אבל במקום דאיכא פלטר ישראל לא ורבי יוחנן אמר אפי' למ"ד פלטר עובד כוכבים ה"מ בשדה אבל בעיר לא משום חתנות איבו הוה מנכית ואכיל פת אבי מצרי אמר להו רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא תשתעו [ג] (בהדיה דאיבו) דקאכיל לחמא דארמאי: והשמן שלהן: שמן רב אמר דניאל גזר עליו ושמואל אמר לא אכל אבל לגבינה סלקא דעתא דשמא דמותר: **ואי בעיים אימא.** אפילו לגבינה נמי אסור: **דאיכא.** בתוך הגומות שבגבינה וחייסינן שמא מן החלב טמא שלא עומד נשאר עם הנסיובי בגומות: **פורני.** הוא תנור שהוא גדול ופיו מן הצד וכל תנור שבמשנה קטן הוא ומקום שפיתת ג' קדירות ופיו למעלה: **לאוסרה בשדה.** דליכא למיחש לאימשוכי דאקרלי בעלמא הוא: **מנכית.** נושך: **אבי מצרי.** בשדות אצל המצריים: ח) **זליפתן.** פליטתן שפולטין ומזיעין שמנונית איסור שבלבו: לזולמי

אבל בעיר לא: איבו מנכית ואכיל פת עובדי כוכבים אבי מצרא דמתא. אמר להו רבא ואמרי לה אמר רב נחמן לא תשתעי ליה (לאיבו) [בהדי' דאיבו] דאכיל לחמא דארמאי. שמן. אמר רב דניאל גזר עליו שנאמר אשר לא יתגאל בפת בג המלך וגו'.

עין משפט נר מצוה

קיט א ב מיי' פט"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה כו סמג לאוין קמו:

קכ ג מיי' שם פ"ג הלכה יג סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' קנו סעיף ה:

קכא ד מיי' שם פי"ז הלכה ט סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קיג סעיף ה:

קכב ה מיי' שם הלכה כב וסמג שם טוש"ע שם סי' קיד סעי' ז:

קכג ו מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סי' קיג סעיף ה:

קכד ז מיי' שם פ"ג הל' כג סמג שם טור וש"ע שם סי' קיד סעי' י:

קכה ח מיי' פי"ז שם הלכה יג סמג לאוין שם טור וש"ע י"ד סי' קיג סעיף כ:

רבינו חננאל

כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה. פי' הא דתנן קיבת עובד כוכבים ושל נבילה ואוקמא שמואל קיבת עובד כוכבים נבילה ואסורה קודם שחזר בו ר' יהושע היתה הקיבה עצמה אסורה. ה) וטעם אותה המשנה תירץ אחר שהשיבו ר' ישמעאל והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה ומותרת. וחזר בו ר' יהושע והודה כי קיבת נבילה מותרת ואמר מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים אחר שחזר בו כמו שמפורש במשנה זו אמר שמואל לטעמיה דהא מתני' מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה. אבל הקיבה עצמה של נבילה מותרת. ומפני מה שנו אותה המשנה ואינה שנויה כהוגן. מפורש בפ' כל הבשר א"ר יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה ומשנה לא זזה ממקומה. רב מלכיא אמר רב אדא בר אבא מפני שמחליק פניה בשומן של חזיר. רב חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ. רב נחמן בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה בשרף ערלה. כדתנן המעמיד בשרף ערלה ר' אליעזר אומר אסור. אפילו תימא ר' יהושע ע"כ לא פליג ר' יהושע עליה דר' אליעזר אלא בקטפא דגוזרא פי' קטף של ענ. אבל בקטפא דפירא מודה ליה. דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש המעמיד בשרף (הערלה) [העלין] בשרף העיקרין מותר. בשרף הפגין אסור מפני שהוא פירי. ולרב חסדא ולרב נחמן בר יצחק תיתסר בהנאה. דהא החומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין איסורי הנאה הוא. וכן הערלה איסורי הנאה היא תיתסר גבינה זו אפי' בהנאה קשיא: **מתני'** ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה. חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו. אוקימנא איסוריה דחלב שחלבו עובד כוכבים חיישינן דלמא מערב ביה חלב בהמה טמאה. ואסיקנא השתא דאתית להכי גבינה נמי משום חלב בהמה טמאה. ואי אמרת חלב בהמה טמאה לא קא חיישינן דלמא הני דמתחזי בגבינה כדתקוני לה כמין נקב ההוא דקאי ביני ביני בגבינה כמין טיפין הוא החלב הטמא

ה) נראה דל"ל ועשה אותה משנה אלו שתיכן שמואל אחר שהשיבו וכו'.

ח) וכמות ג. לב. קדושין כה. שבועות ד. מולין לב: קנו:]. ט) [ל"ל דתנן], ג) [ועלה פ"א מ"ז נלה מ:]. ד) [עי' תוס' לקמן לו. בתוך ד"ה אשר וכו' כתמציתין כתב רשב"ם בשם רש"י וכו' ותוס' לעיל לג: ד"ה בעא]. ה) מהרש"א גרס מיניה דאיכו. ו) [שה"ש אא]. ז) [ביטין עו:]. ח) [שייך לעמ' הבא]. ט) [שב: בד"ה אין עודרין]. י) [שייך לעמ' הבא]. כ) [לפי מ"ש רש"י שם ד"ה הכי גרסי' בתוספתא וכו' ל"ל אי מולגן כמי זיתים].

תורה אור השלם

1. לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֲבוּךָ:
שיר השירים א ג

גליון הש"ס

גמ' בשרף הערלה. עיין בריטב"א קדושין דף לא ד"ה דתנן:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רב נחמן אמר מפני שמעמידין. נ"ב רב נחמן גרסי' ולא גרסינן רב נחמן בר יצחק והכי משמע בדברי התוספות לעיל דף לא ע"ב בד"ה רב נחמן אמר משום גילוח: (ב) שם בין לרב נחמן מתקר כ"ל ותיבות בר יצחק נמחק: (ג) שם בהליה דאיבו. נ"ב פ"א לא תשתעו מיניה דאיבו פי' לא תתמהו דבר שמועה משמו. מלפני והר"ן והרא"ש: (ד) תוס' ד"ה מכלל וכו' ולא הניח מלהתיר: (ה) באו"ד וכה"ג בפת דעובד כוכבים נמי שרי כיון דליתיה לפת בעייה: (ו) ד"ה ולפמן וכו' לקמן אי חולטן נמי זיתים:

לעזי רש"י

לזד"א. חלתית.
מישג"א. מי-גבינה, נסיוב החלב.

מוסף רש"י

המעמיד. חלב בהמה לעשות גבינה (נדה ח:).

רבינו חננאל (המשך)

לפיכך אסורה: **ירושלמי** אמר ר' ירמיה חלב עובד כוכבים למה הוא אסור מפני תערובת חלב בהמה טמאה. ר' יהושע בן לוי אמר משום גלוי. ויעמיד. אמר ר' שמואל מפני ארס הנתון בין הנקבים ותני כן שלשה ארסין הן. אחד צף ואחד שוקע ואחד דומה לשבכה. ישראל יושב בצד העדר ועובד כוכבים חולב ומביא לו ואינו חושש משום תערובת בהמה טמאה. פת של עובדי כוכבים אסורה. א"ר יוחנן אפי' למ"ד רבי התיר את הפת של פלטר. הני מילי בשדה במקום שאין פת ישראל מצויה.

בשלמא (ה) למ"ד זליפתן של כלים אסורים כו'. קסבר נותן טעם לפגם מותר לפוס ריטעא משמע שאותם שאסרו קודם ר' יהודה כגון (ב) מלמידי שמאי והלל סוברין נותן טעם לפגם אסור ואתא ר' יהודה נשיאה וסבר מותר ושמואל סבר כוותיה שהיה מחזיק דברי רבי שמלאי ולקמן נמי פ"ה (דף מז.) גבי חומץ אשר שם לתוך הגריסין פסיק שמואל הכי הלכתא נותן טעם לפגם מותר ולקמן בפירקין (דף לח:) גבי מישחא שליקא (ג) סתם התלמוד מי משוס גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ולקדק ר"י היאך בשלו לחלוק על רבותיו שמאי והלל בדין נותן טעם לפגם להתירו נהי דשמן יכול להיות שמותר מטעם שלא פשט ואין רוב הגבור יכולין לעמוד בשאר דברים היאך הותר ועוד קשיא מי ס"ל לתנא דמתני' דנותן טעם לפגם אסור תקשי (ד) הא דאמר לקמן (דף לט:) גבי דבש לשמאי נמי ס"ל דכי גזור ב"ש וב"ה על השמן משום מתנות גזור ומיהו משום דלא שייך בה מתנות כ"כ כמו בין הולך להם סעד בזליפתן של כלים אסורין אע"ג דאיהו סבירא להו בעלמא נותן טעם לפגם מותר וכן סובר שמואל שמכח שני הטעמים גזרו אע"פ שאין די בכל אחד לבדו והיינו דקא"ל שמואל לרב בשלמא לדידי דאמינא דגזירת שמן לא היתה קדמונית מימי דגיאל אלא שמאי והלל גזור מטעמי דפרישת מיחא דיכול להיות שהתיר ר' יהודה הנשיא כמו שמפרש התלמוד בסמוך דלא פשט איסורו וגם הטעמים לא נראו לו כי אין טעם מתנות טוב כל כך ועוד דנותן טעם לפגם מותר אלא לדידך דאמרת דגיאל גזר עליו היאך היה יכול רבי יהודה הנשיא לבטלה דכיון שכתובה היא בתורה פשיטא הוא דפשט איסורו בכל ישראל ועוד כי שמאי והלל שהיו אחריו יותר משלש מאות שנה שבאו והוסיפו עליו לגזור אף בשדה כמו שמפרש בסמוך א"כ משמע דגזירתו פשטה מיהא בעיר: **אשר לא יתגאל בפת בג.** פרשב"ם דהאי פת לאו פת ממש הוא דליתמעא מהכא דדגיאל גזר על הפת אלא לפתן הוא והוצאת המלך הוא ריפוש"א בלע"ז וכן ממקרא מוכיח דכתיב (דניאל א) ויהי המלצר נושא את פת בגם ונותן להם זרעונים ואין לומר שהיה נוטל פתן והיו אוכלים זרעונים בלא פת: במתני' כתב רשב"ם בשם רש"י דלא גרס רבי דר' יהודה הנשיא בר בריה וגרס דינו התירוהו וחכמי דורו קבעו דבר זה במשנה שסדר רבי זקנו כי הוא היה בנו של ר"ג המזכר במס' אבות (פ"ב מ"ב) ר"ג בנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה מ"מ כו' ואותו רבי יהודה הנשיא המזכר כאן הוא ר' יהודה נשיאה (ו) שהיה בימי האמוראים אלא בלשון משנה וברייתא קורא אותו הנשיא ובלשון אמורא קורא אותו נשיאה ור' יהודה הנשיא ירושלמי רבי וגרס דינו התירו את השמן בשלשה מקומות רבי יהודה הנשיא ורבותינו התירו בגיטין ובשמן ובסנהדרין ונראה לו שיש שם טעות סופר דקפריך ולקרו ליה ב"ד שריא שכל ב"ד המתיר ג' דברים נקרא ב"ד שריא ודחי א"ל יודן בר' ישמעאל בית דינו חלוק עליו בגיטין פירוש ואין זה מתיר ג' דברים ואם הוא היה רבינו הקדוש א"כ היה לו למנות עוד אחרת שהתיר כדאמר בפרק קמא דחולין (דף ו:) דהתיר רבי בית שאן דבירושלמי דדמאי נמי איתא לכך נראה לו דגרס התם ר' יהודה הנשיא והוא ר' יהודה נשיאה עוד כתוב שם בירושלמי רב יצחק בר מרתא נחת לגלילין אשכח לר' שמלאי הדרומי יתיב ודרש רבי ובית דינו התירו את השמן שמואל קבל עליו ואכל רב לא אכל א"ל שמואל לרב אכול או אנא כתיב עלך זקן ממרא א"ל עד דאנא תמן אנא ידע מאן ערער עליה שמלאי הדרומי א"ל אפשר מה דאמר בשם גרמיה לא בשם רבי ובית דינו אטרח עליה ואכל: **ושמן דגיאל** גזר עליו. ה"ג ה"מ למפרך אין אלא משוס דאשמן קאי נקטיה: **ורבי** יהודה הנשיא היכי אלים למשרי תקנתא דשמאי והלל. פרשב"ם דפריך בין לרב בין לשמואל דשמואל נמי מודי דמי"מ דבר הם: **והתנן** אין ב"ד יכול כו'. תימה בפרק השולח (גיטין לו: ושם ד"ה אלא) גבי פרוזבול דאמר שמואל האי פרוזבול עולבנא דדייני הוא מי אית חיילי אבטלייה ומסיק מי אית חיילי יותר מהלל והיכי דמי מי פשטה תקנת פרוזבול אפילו היה גדול אין יכול לבטלו ואם לא פשטה א"כ למה לי אית חיילי הרי ר' יהודה נשיאה התיר שמן אע"פ שהיה קטן מאותו טעם דלא פשט איסורו וי"ל דהכא נמי מטעם דלא פשט גרידא לא התיר אם לא היה ג"כ טעם דאין רוב הגבור יכולין לעמוד אבל פרוזבול נהי דלא פשט מ"מ רוב הגבור יכולין לעמוד בו מ"מ קשה דדבר תימה הוא היאך לא פשט מאחר שהוא ריוח המלוים לכך נראה דודאי פרוזבול פשט ודקשיא לך אפי' גדול היאך יכול לבטל ודאי בי"ח דבר דוקא אמר בשם יבא אליהו ויאמר אין שומעין וכמו שמפורש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם בנפשותיהם כך דקדק הרב רבי אלחנן מתוך גירסת הספרים שאנו בספרים ישנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם כו' משמע שמשם מתחיל התירוץ וה"פ דשמעתין ור' יהודה נשיאה היכי אלים למיסרי כו' והתנן אין בית דין כו' ועוד אפילו הוא גדול אינו יכול לבטל בי"ח דבר ולא הולרך לפרש הטעם כי פשוט הוא ומשני האמר רב משרשיא מה טעם לפי שפשט ולפיכך ב"ד גדול נמי אינו יכול לבטל ושמן לא פשט לכך אפי' עמדו בנפשותיהם קטן יכול לבטל וסמכו על דברי רבן שמעון בן גמליאל דאין גוזרין כו' ולפיכך הותר אף בב"ד קטן אבל ודאי שאר דברים אף כי פשטו יכול ב"ד גדול לבטל ולפיכך גבי פרוזבול אמר שמואל דאי אית חיילי אבטלייה ואע"פ שפשט והילך הירושלמי דפרק קמא דשבת א"ר נון אמר רב יהודה בשם שמואל ל"ש אלא חוץ לי"ח דבר אבל בי"ח דבר אפילו גדול אינו מבטל מפני שעמדה להם בנפשותיהם פירוש ממה שנעלו חרב בבית המדרש:

לודאי. מזלזלי במידי דרבנן: **אם אם לא דרשו.** אם ר' יהודה הנשיא לא דרש את המקרא להבין שדגיאל גזר עליו וסבר דבי דינא אחרינא גזר עליו משום זליפת כלים ושרייה: **אנן לא דרשינן.** בתמיה: **שמוא עשר דבר.** ב"ש וב"ה יחד נמנו וגזרו עליהם בפ"ק דשבת (דף יג:). ולקמן[1] פריך בנותיהן דאורייתא היא: **מאי אסברותיה דרב.** דאמר דדגיאל גזר עליו כיון דדריה לא קביל מייה לאו גזרה היא: **בעיר.** משום תמנות: **בכל יכול לבטל בית דין גדול מב"ד חבירו.** שגזר על דבר המותר ובלבד שיהא גדול ממנו: **רבותינו.** רבי יהודה הנשיא: **לא פשט.** עדיין לא החזיקו רובם באותה הגזירה לנהוג בו איסור:

במאמרה

זליפתן של כלים טמאים אוסרתן אטו כולי עלמא אוכלי טהרות נינהו אלא זליפתן של כלים אסורין אוסרתן א"ל שמואל לרב בשלמא לדידי דאמינא זליפתן של כלים אסורין אוסרתן היינו דכי אתא רב יצחק בר שמואל בר מרתא ואמר דריש רבי שמלאי בנציבין[2] שמן ר' יהודה[3] ובית דינו נמנו עליו והתירוהו קסבר[4] נותן טעם לפגם מותר אלא לדידך דאמרת דגיאל גזר עליו דגיאל גזר ואתא רבי יהודה הנשיא ומבטל ליה והתנן[5] אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין א"ל שמלאי לודאה קא אמרת שאני לודאי דמזלזלו א"ל[6] אשלח ליה איכסיף אמר רב אם הם לא דרשו אנן לא דרשינן והכתיב[1] וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך ובין משתיו בשתי משתאות הכתוב מדבר אחד משתה יין ואחד משתה שמן רב סבר על לבו שם ולכל ישראל הורה ושמואל סבר על לבו שם ולכל ישראל לא הורה ושמן דגיאל גזר[7] והאמר באלי[8] אבימי נותאה משמיה דרב[9] פיתן ושמנן יינן ובנותיהן כולן משמנה עשר דבר הן וכי תימא אתא דגיאל גזר ולא קיבל ואתו תלמידי דהלל ושמאי וגזור וקיבל א"כ מאי אסהדותיה דרב אלא דגיאל גזר עליו בעיר ואתו אינהו וגזור אפילו בשדה ור' יהודה הנשיא היכי מצי למישרא תקנתא דתלמידי שמאי והלל והתנן אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ועוד הא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן בכל יכול לבטל בית דין דברי בית דין חבירו חוץ משמונה עשר דבר שאפילו יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט[10] איסורו ברוב ישראל שמן[11] לא פשט איסורו ברוב ישראל דאמר רבי שמואל בר אבא אמר רבי יוחנן ישבו רבותינו ובדקו על שמן שלא פשט איסורו ברוב ישראל וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים[12] אין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה דאמר רב אדא בר אהבה מאי קרא

במאמרה

מסורת הש"ס

(ה) [לקמן לח:], (ב) [נכס"מ נוסף: הנשיא], (ג) [שם לט. לט: סה: סז: סח: עה:], (ד) [עדיות פ"ז מ"ה] מ"ק ג: מגילה ב. גיטין לו:, (ה) [כ"ב קיא.], (ו) שבת ח: ע"ז, (ז) [ל"ל אמר אבימי], (ח) איסורס. יעב"ץ, (ט) ב"ק עט: ב"ב ס: הוריות ג:, (י) [ע"כ], (כ) וכן בכל העמוד היכא דכתוב שמאי והלל צריך לגרוס תלמידי שמאי והלל. רש"ס, (ל) [צ' תוס' לעיל לג: ד"ה בעלא].

תורה אור השלם

1. וַיָּשֶׂם דָּנִיאֵל עַל לִבּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאַל בְּפַת בַּג הַמֶּלֶךְ וּבְיֵין מִשְׁתֵּיהוּ וְבִקֵּשׁ מִשַּׂר הַסָּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאָל׃

דניאל א ח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בשלמא וכו' הא דאמר לקמן. [וע"ז] דף לח ע"ב (וע"ש) בתוס' ד"ה לא:

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה בשלמא לדידי דאמרי זליפתן של וכו' גבי חומץ לתוך הגרסין כל"ל ומיהו אשר שם נמחק: (ב) בא"ד מישחא שליקא קאמר סתם התלמוד וכו' שלא פשט איסורו ואין רוב וכו' לעמוד בו בשאר:

עין משפט נר מצוה

קכו א מי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כח סמג לאוין קלח טוש"ע י"ד סי' קג סעיף ח:

קכז ב מי' פ"ב מהל' ממרים הלכה כ סמג עשין קיא:

[קכז ג רכ אלפס קדושין פ"ד דף רמג.]:

ד [מי' שם הלכה ז]:

ה [מי' שם הל' ה]:

רבינו חננאל

ושמואל אמר זליפתן של כלים אסורין. כגון קדירה בת יומא וכיוצא בה אסרתן. אמר ליה שמואל לרב בשלמא לדידי כו' משום דנותן טעם לפגם מותר משום הכי שרייה רבי. אלא לדידך דאמרת דגיאל גזר עליו היכי יכול רבי לבטליה. והא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין. אמר ליה אשלח ליה לרבי אשאל אשאליה איכסיף רב אמר [אם] הם לא דרשו אנן לא דרשינן. כתיב וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך ובין משתיו בשתי משתאות הכתוב מדבר. יין ושמן רב סבר שם על לבו והורה לכל ישראל. ושמואל סבר שם על לבו לעצמו לאחרים לא הורה: **ירושלמי** אמר ליה שמואל אכול משחא דארמאי ואי לא כתיבנא עליך זקן ממרא: ומקשינן וסבר רב שמן דגיאל גזר עליה והא משמיה דרב אמרו פתן שמנן ויינן מ"ח דבר הן. ופרקינן דגיאל גזר שיהא אסור בעיר. תלמידי שמאי והלל גזרו ביה איסור אפילו בשדה. ומקשינן אי הכי רבי היכי מצי מבטיל גזירה זו. והאמר ר' יוחנן בכל יכול בית דין לבטל דברי בית דין חבירו אם הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין חוץ מ"ח דבר שאפי' יבוא אליהו ובית דינו אין שומעין להם. ופרקי' להו אמר רב שמעיה מה טעם הואיל פשט איסורן ברוב ישראל שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכרבי יוחנן ישבו ובדקו על השמן ומצאו שלא פשט איסורו ברוב ישראל. וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג . ועל דברי רבי אלעזר בר' צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם רוב ישראל יכולין לעמוד בה. כדכתיב